НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра комп'ютерних систем, мереж та кібербезпеки

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет інформаційних технологій
02 червня 2025 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи криптоаналізу»

Галузь знань 12 Інформаційні технології
Спеціальність 125 Кібербезпека
Освітня програма «Кібербезпека»
Факультет (ННІ) інформаційних технологій
Розробники: доцент, к.т.н., доцент, Сагун А.В.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна вивчає основи криптоаналізу, принципи, методи та засоби проведення різних видів криптоаналізу, а також створення систем компрометації шифрованих повідомлень. В курсі вивчаються методи лінійного, диференційного та аналітичного криптоаналізу, допоміжні методи та алгоритми криптоаналізу (алгоритм Евкліда, алгоритм Ферма, частотний аналіз та ін.), базові принципи та методи проведення криптоаналізу в системах симетричних блокових та асиметричних двоключових схемах шифрування, системах електронного цифрового підпису.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	*бакалавр*	
Спеціальність	*125 – Кібербезпека*	
Освітня програма	*Кібербезпека*	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	*іспит*	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	**заочна**
Курс (рік підготовки)	3	-
Семестр	6	-
Лекційні заняття	*30 год.*	*год.*
Практичні, семінарські заняття	*год.*	*год.*
Лабораторні заняття	*30 год.*	*год.*
Самостійна робота	*60 год.*	*год.*
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	*4 год.*	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Основи криптоаналізу» є ознайомлення з основними теорії чисел, числових полів та аналітичної алгебри, надання студентам знань з основ криптоаналізу, принципів, методів та засобів проведення різних видів криптоаналізу, а також створення систем компрометації шифрованих повідомлень.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність застосовувати знання та розуміння основ криптоаналізу у практичних ситуаціях професійної діяльності, здійснювати моніторинг, аналіз і оцінку вразливостей криптографічних систем в межах впровадженої політики інформаційної та кібербезпеки, використовуючи методи і засоби контролю за інформаційними процесами.
Загальні компетентності (ЗК): здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області і розуміння професійної діяльності.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК): Здатність здійснювати професійну діяльність на основі впровадженої системи управління інформаційною та кібербезпекою; здатність виконувати моніторинг інформаційних процесів, аналізувати, виявляти, оцінювати можливі вразливості та загрози інформаційному простору й інформаційним ресурсам згідно з встановленою політикою інформаційної безпеки.
Програмні результати навчання (ПРН): застосовувати й адаптувати теорії інформації та кодування, математичної статистики, чисел, криптографії та стеганографії, оброблення і передачі сигналів тощо, принципи, методи, поняття кібербезпеки та захисту інформації у навчанні та професійній діяльності; застосовувати знання й розуміння математики та фізики в професійній діяльності, формалізувати задачі предметної галузі кібербезпеки та захисту інформації, формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення; Вирішувати задачі щодо організації та контролю стану криптографічного захисту інформації, зокрема відповідно до вимог нормативних документів.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**												
	денна форма							**заочна форма**					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Симетричні криптосистеми та методи їх криптоаналіз													
Тема 1. Вступ до курсу. Задачі криптоаналізу. Основні терміни і формулювання.	1	2	2		-		-						
Тема 2. Види та системи криптоаналізу. Криптоаналіз симетричних шифрів. Частотний статистичний криптоаналіз.	2	14	2		4		8						
Тема 3. Методи статистичного (частотного) та повного перебору шифрограми Цезаря та Віженера. Криптоаналіз шифрів простої заміни методом статистичних властивостей тексту	4	12	2		4		6						

Тема 4. Методи криптоаналізу шифрів підстановки та перестановки. Криптоаналіз шифрів підстановки (афінних).	6	8	4		4		-						
Тема 5. Методи криптоаналізу симетричних блокових шифрів.	7	8	2		-		6						
Тема 6. Лінійний та диференційний криптоаналіз. Криптоаналіз симетричних шифрів аналітичним методом.	8	8	2		2		4						
Разом за модулем 1		**52**	**14**		**14**		**24**						
Змістовий модуль 2. Методи криптоаналізу асиметричних криптосистем													
Тема 7. Криптоаналіз асиметричних криптоалгоритмів. Основні методи показники криптостійкості	9	2	2				-						
Тема 8. Методи криптоаналізу асиметричних криптосистем. Проблеми факторизації алгоритму RSA. Обчислювальна складність факторизації	10	14	2		6		6						
Тема 9. Тести простоти для параметрів асиметричних криптосистем. Проблема генерування простих чисел для криптосхеми DSA. Тест Мілера-Рабіна. Тест простоти Люка	12	16	4		4		8						
Тема 10. Оцінка параметрів хеш-функції для застосування в задачах криптології (обчислювальна складність, сумісність, цілісність).	13	2	2		-		-						
Тема 11. Елементи криптоаналізу односторонніх (хеш-функцій)	13	18	4		2		12						
Тема 12. Потокові шифри. Шифри сімейства A5. Шифр «СТРУМОК». Криптоаналіз та стійкість потокових шифрів.	15	16	2		4		10						
Разом за модулем 2		**68**	**16**		**16**		**36**						
Усього годин за курс		**120**	**30**		**30**		**60**						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття, визначення, принципи криптоаналізу	2

2	Статистичний криптоаналіз	2
3	Криптоаналіз простих шифрів. Шифр Віженера	4
4	Криптоаналіз лінійних і зсувних шифрів. Властивості криптоаналізу афінних шифрів	4
5	Побудова та методи криптоаналізу криптографічних алгоритмів. Принципи Керкхофа	2
6	Диференційний та лінійний криптоаналізу симетричних шифрів	2
7	Криптоаналіз асиметричних криптоалгоритмів. Визначення криптостійкості	2
8	Криптоаналіз асиметричних криптосистем. Криптоаналіз RSA	2
9	Тести простоти для параметрів асиметричних криптосистем	4
10	Криптостійкість односторонніх геш-функцій та методи криптоаналізу геш-функцій. Криптографічна сіль	2
11	Потокові шифри та їх базові вразливості. Шифри A5, "Струмок". Постулати Голомба	4
12	Методи криптоаналізу потокових шифрів	2

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи частотного криптоаналізу	4
2	Криптоаналіз шифрів простої заміни методом статистичних властивостей тексту	4
3	Криптоаналіз шифрів підстановки (афінних)	4
4	Лінійний криптоаналіз. Криптоаналіз симетричних шифрів аналітичним методом	4
5	Методи криптоаналізу асиметричних криптосистем. Факторизація алгоритму RSA	6
6	Криптоаналіз асиметричних криптоалгоритмів. Тести простоти. Тест Мілера-Рабіна. Тест простоти Люка	4
7	Елементи криптоаналізу асиметричних криптосистем та їх компонент (хеш-функцій)	2
8	Потокові шифри. Стійкість та криптоаналіз потокових шифрів	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи частотного аналізу поліалфавітних шифрів підстановки	8
2	Криптоаналіз поліалфавітних шифрів з використанням індексі збігів	6
3	Диференційний криптоаналіз симетричного шифру на базі мережі Файстеля	6
4	Аналітичний криптоаналіз симетричних шифрів	4
5	Криптоаналіз асиметричного криптоалгоритму RSA з невідомими початковими даними	6
6	Формування сертифікату простоти для асиметричних схем	8
7	Криптоаналіз геш-функцій, захищених "сіллю" та веселкових таблиць	12
8	Криптоаналіз генератора ключової гами потокових шифрів на базі незвідних поліномів	10

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

(вибрати необхідне чи доповнити)

– усне або письмове опитування;

– співбесіда;
– тестування;
– захист лабораторних робіт;
– пірінгове оцінювання, самооцінювання.

7. Методи навчання *(вибрати необхідне чи доповнити):*

– метод проблемного навчання;
– метод практико-орієнтованого навчання;
– метод командної роботи, мозкового штурму
– метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Змістовий модуль 1.		
Лабораторна робота 1 - Основи частотного криптоаналізу	застосовувати й адаптувати теорії інформації та кодування, математичної статистики, чисел, криптографії та стеганографії, оброблення і передачі сигналів тощо, принципи, методи, поняття кібербезпеки та захисту інформації у навчанні та професійній діяльності;	4
Лабораторна робота 2 - Криптоаналіз шифрів простої заміни методом статистичних властивостей тексту		6
Лабораторна робота 3 - Криптоаналіз шифрів підстановки (афінних)		5
Лабораторна робота 4 - Лінійний криптоаналіз. Криптоаналіз симетричних шифрів аналітичним методом	Вирішувати задачі щодо організації та контролю стану криптографічного захисту інформації, зокрема відповідно до вимог нормативних документів.	4
Самостійна робота 1 - Методи частотного аналізу поліалфавітних шифрів підстановки		2
Самостійна робота 2 - Криптоаналіз поліалфавітних шифрів з використанням індексі збігів		3
Самостійна робота 3 - Диференційний криптоаналіз симетричного шифру на базі мережі Файстеля	застосовувати знання й розуміння математики та фізики в професійній діяльності, формалізувати задачі предметної галузі кібербезпеки та захисту інформації, формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення;	3
Самостійна робота 4 – Аналітичний криптоаналіз симетричних шифрів		2
Модульна контрольна робота 1	Контроль засвоєння матеріалу	**5**
Всього за модулем 1		**34**
Змістовий модуль 2.		
Лабораторна робота 5 - Методи криптоаналізу асиметричних	застосовувати знання й розуміння математики та фізики в професійній	4

криптосистем. Факторизація алгоритму RSA	діяльності, формалізувати задачі предметної галузі кібербезпеки та захисту інформації, формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення;	
Лабораторна робота 6 - Криптоаналіз асиметричних криптоалгоритмів. Тести простоти. Тест Мілера-Рабіна. Тест простоти Люка.	Вирішувати задачі щодо організації та контролю стану криптографічного захисту інформації, зокрема відповідно до вимог нормативних документів.	4
Лабораторна робота 7 - Елементи криптоаналізу асиметричних криптосистем та їх компонент (хеш-функцій)	застосовувати знання й розуміння математики та фізики в професійній діяльності, формалізувати задачі предметної галузі кібербезпеки та захисту інформації, формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення;	5
Лабораторна робота 8 Потокові шифри. Стійкість та криптоаналіз потокових шифрів	Вирішувати задачі щодо організації та контролю стану криптографічного захисту інформації, зокрема відповідно до вимог нормативних документів.	7
Самостійна робота 5 - Криптоаналіз асиметричного криптоалгоритму RSA з невідомими початковими даними		2
Самостійна робота 6 - Формування сертифікату простоти для асиметричних схем	Вирішувати задачі щодо організації та контролю стану криптографічного захисту інформації, зокрема відповідно до вимог нормативних документів.	2
Самостійна робота 7 - Криптоаналіз геш-функцій, захищених "сіллю" та веселкових таблиць	застосовувати знання й розуміння математики та фізики в професійній діяльності, формалізувати задачі предметної галузі кібербезпеки та захисту інформації, формулювати їх математичну постановку та обирати раціональний метод вирішення;	3
Самостійна робота 8 - Криптоаналіз генератора ключової гами потокових шифрів на базі незвідних поліномів		3
Модульна контрольна робота 2	Контроль засвоєння матеріалу	**5**
Всього за модулем 2		
		(М1 + М2)*0,7 ≤ 70
Екзамен		**30**
Всього за курс		**(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100**

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин,

дедлайнів та перескладання	оцінюються на нижчу оцінку (пропорційно інтервалів пропущеної дати складання). Перескладання модульних контрольних та тестів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Лабораторні роботи мають бути виконані виключна за індивідуальними завданнями варіантів.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (хвороба, участь в заходах від кафедри або факультету, міжнародне стажування). В узгоджених офіційно випадках навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі)

9. Навчально-методичне забезпечення:

10. Рекомендовані джерела інформації

Електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4936), що складається з:

- лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- завдань для виконання лабораторних та самостійних завдань;
- модульних контрольних робіт;
- блоку підсумкового оцінювання знань.
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- програма навчальної дисципліни.

11.Рекомендовані джерела інформації

1. УДК 004.9:336.74(О75) Основи криптоаналізу: навчальний посібник. Сагун А.В., Хайдуров В.В., Нікітенко Є.В., Мамченко С.М. – Київ : НУБіП України, 2024. –23.

2. Dooley F. John History of Cryptography and Cryptanalysis: Codes, Ciphers, and Their Algorithms – Springer, 2018. – URL: https://books.google.com.ua/books?id=q61qDwAAQBAJ&printsec =frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false

Допоміжні:

1. Фільштінський В. А. Математичні основи криптографії: конспект лекцій для студ. спец. 7.080202 "Прикладна математика" денної форми навчання / В. А. Фільштінський, А. В. Бережний.– Суми: СумДУ, 2011. – 138 с.

2. Schneier B. Applied Cryptography: Protocols, Algorithms and Source Code in C. – John Wiley & Sons, 2015. – 784 p. – URL: https://books.google.com.ua/books?id=VjC9BgAAQBAJ&printsec =frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false